

Morești – Repere istorice

• Bogăția și diversitatea urmelor materiale ale vieții omenești, din paleolitic și până în evul mediu timpuriu, scoase la lumină prin descoperiri fortuite sau prin cercetările sistematice din anii 1951-1956, fac din localitatea Morești din județul Mureș una din cele mai însemnate așezări pe harta istorico-arheologică a României.

Vestigiile explorate prin săpături au fost descoperite în locurile numite ”Podei”, ”Cetate”, ”Măzăriște”, ”Hulă”, ”Ciurgău”, ”La furci”, ”Grădina școlii”, ”Grădina castelului”, ”Malul Mureșului” și altele din hotarul satului Morești. O bună parte din aceste dovezi materiale ale unei străvechi locuiri, ale formării și dăinuirii poporului român, se păstrează în Muzeul de istorie din Târgu-Mureș, având o marcată prezență în expoziția de arheologie.

În Repertoriul arheologic al județului Mureș, lucrare monumentală realizată de dr. Valeriu Lazăr, Moreștiul apare cu o fișă de localitate impresionantă. Sunt reprezentate vechile culturi din paleolitic și neolitic, ale epocii metalelor, urme dacice și romane, precum și o așezare prefeudală și feudală timpurie.

• În secolul X-XI-XII, în perioada extinderii regatului maghiar în curbură carpatică, pe hotarul de azi al satului Morești se afla o așezare intens locuită de populația autohtonă, rezultată din sinteza daco-romană, care a rezistat marilor migrații din mileniul I d. Ch. Se apreciază de istorici că unul din centrele de seamă ale voievodatului lui Gelu, care a opus rezistență înaintării ungare în Transilvania, era tocmai cetatea de la Morești. Cu toată această rezistență, regii arpadieni și nobilimea maghiară se înstăpânesc pe aceste teritorii. Populația românească autohtonă dăinuie, practicând vechile îndeletniciri agro-pastorale, dar este treptat aservită stăpânilor feudali. Alături de băștinași, în vatra satului se așează și alogeni – unguri și secui și, cu trecerea timpului, familii de țigani.

• Prima mențiune documentară scrisă, cunoscută până în prezent, referitoare la satul morești, este oferită de Conscriptia fiscală din anul 1567, care consemna ființarea, statutul, numărul și obligațiile celor aserviți față de stăpânii feudali.

• În 1614 așezarea număra 21 de familii aservite stăpânului feudal al zonei.

• În 1699 locuitorii români, creștini ortodocși, păstoriți de preotul Ilie, opun rezistență unirii cu biserica Romei. În secolul următor, au loc treceri la uniație și apoi reveniri la ortodoxie. În 1805 protocolul ortodocșilor consemnează o comunitate puternică, de 58 de familii, păstorate de protopopul Nicolae Tacșa.

• Conscriptiile școlare din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și din prima jumătate a secolului al XIX-lea consemnează existența învățământului românesc în Morești. La 1782 este menționată școala confesională neunită din acest sat. În 1839 frecventau școala din localitate 17 elevi. În 1843 se arată că dascălul românesc primea 1/2 mierță cereale de la fiecare elev ce frecventa școala.

• În anul 1883 este ridicată actuala construcție a nisericii ortodoxe din Morești, de baronul Kemény Pál, în schimbul terenului de peste Mureș, unde se află grădina legumicolă Ungheni.

• În prezent în satul Morești trăiesc 95 de familii românești creștin-ortodoxe, care conviețuiesc alături de minoritarii maghiari și țigani de confesiune reformată și adventistă.

• În conscriptia urbarială de la 1785, sunt menționate la Morești 17 familii de iobagi și 4 familii de jeleri, care dețineau cca. 80 de iugăre de teren arabil, 50 de iugăre de fânețe, 70 de vite mari și cai, 257 de oi. Se mai consemnează că ”iobagii locului acestuia lucră cu palmile la domniile locului în toată săptămâna, ori cu doi boi, trei, au patru boi, două zile la groful Bethlen János”.

• Marile mișcări țărănești din Transilvania medievală cuprind și această zonă a Mureșului și Câmpiei, cu deznodământul și consecințele cunoscute. Marea răscoală a lui Horea de la 1784-1785 a avut un puternic ecou și în satele din împrejurimile Târgu-Mureșului.

• Revoluția de la 1848-1849 antrenează în vâltoarea ei și satele mureșene. Participarea moreștenilor este menționată în memoriile lui Ioan Oros alias Rusu, viceprefect al Legiunii a III-a, care descinde în ”Molomfalău, comună curat românească”(s.n.), domeniu al baronului Kemény Pál, de unde își recrutează luptători pentru a opune rezistență atrocităților comise de insurgenții secui.

- Evoluția istorică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și de la începutul secolului XX intensifică lupta de emancipare națională românească și de "Unire cu Țara".

- În anii primului război mondial au căzut în lupte 14 fii ai satului Morești.

- Momentul Marii Uniri, consacrat prin Actul din 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, a fost trăit cu intensitate și de românii din Morești. O perioadă de renaștere națională, socială și economică va cunoaște satul în cadrul României întregite.

- După Dictatul de la Viena, satul Morești va suferi timp de patru ani abuzurile și atrocitățile ocupației hortyste.

- Pe câmpurile de luptă ale celui de-al doilea război mondial, precum și sub teroarea ocupanților și-au dat viața 9 fii ai satului Morești.

În toamna anului 1944, în luptele pentru eliberarea Transilvaniei, au căzut la datorie 57 de ostași ai Armatei Române, eroi necunoscuți, înmormântați în cimitirul satului. Memoria lor este cinstită cu pioșenie de noile generații de moreșteni.

- Din anul 1945 până în 1989, satul Morești evoluează pe cursul social-politic și economic al întregii țări integrate regimului comunist. Cuprins până în 1968 în cadrul comunei Sântioana de Mureș, satul a fost colectivizat, odată cu întreaga zonă. Noile generații, în mare parte, și-au căutat destinul în îndeletniciri neagricole, la oraș.

Noua împărțire administrativă din 1968, a arondat satul Morești comunei Ungheni.

- După decembrie 1989, satul Morești se înscrie noii evoluții politice și social-economice a întregii țări. Se tinde la redobândirea valorilor democrației și la respectul proprietății private, la instituirea unei societăți bazate pe ierarhia meritului, a muncii, a liberei concurențe, pe libertatea vieții spirituale.

Ca întreaga societate românească, obștea moreștenilor rămâne cu tărie fidelă unor nobile aspirații, speranței în mai bine și încrederii în destinul neamului nostru.